

CENTAR ZA
DEMOKRATSKU
TRANSICIJU

Kingdom of the Netherlands

Centar za demokratsku tranziciju

Adresa: VII Omladinske bb
81 000 Podgorica, Crna Gora

Tel: +382 20 207 070

+382 20 207 071

Fax: +382 20 207 072

E-mail: cdtmn@t-com.me

Website: www.cdtmn.org

APRIL, 2013. GODINE

Predlog praktične politike

AUTORKE:

MILICA KOVAČEVIĆ

BILJANA JOVANOVIĆ

Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji

AKTIVNI I INFORMISANI GRAĐANI ILI STATISTI U PROCESU?

I Rezime

Crna Gora je u junu 2012. godine počela pregovore o pristupanju Evropskoj uniji (EU). Vlada Crne Gore je, prethodno, donijela odluku o formiranju pregovaračke strukture, u čiji sastav su uključeni i predstavnici organizacija civilnog društva.

Međutim, pregovaračka struktura je i dalje nedovršena, jer Skupština Crne Gore još uvijek nije uspjela da definiše svoje mjesto i ulogu u pregovorima. Pored toga, nije precizno uređen obavezni nivo transparentnosti procesa, niti rokovi i načini za objavljivanje informacija, kao ni načini informisanja građana o toku pregovora. I pored uključivanja predstavnika nevladinog sektora u rad pregovaračkih grupa,

nije prepoznata uloga civilnog društva u kontroli procesa i povećavanju njegove otvorenosti. Građani su nedovoljno informisani o ovom procesu zahvaljujući nedostatku osmišljene i pripremljene komunikacije.

Crna Gora je na putu da, donošenjem odluke o stepenu otvorenosti i inkluzivnosti pregovaračkog procesa, izabere između dva pristupa u informisanju građana. Zatvorenost pregovora za javnost, koju su odabrale određene države, je imala određene prednosti u pogledu brzine i efikasnosti, ali i brojne nedostatke koji su se ticali podrške i povjerenja. Vlada Crne Gore treba da potvrdi svoju više puta izraženu podršku konceptu otvorene vlade, kroz izbor modela otvorenosti, participativnosti i komunikacije.

II Kako informišemo građane?

Crna Gora je 2005. godine definisala učlanjenje u Evropsku uniju kao jedan od svojih strateških prioriteta. Od početka evropskog puta Vlada Crne Gore sprovodi aktivnosti usmjerene na informisanje građana o onim aspektima procesa integracija koji su, po mišljenju zvanične politike, najznačajniji. Međutim, često se zapostavlja perspektiva građana Crne Gore, zbog kojih proces EU integracija u suštini i postoji, kao i potreba da informacije o integracijama budu dostupne, razumljive i relevantne upravo njima. Ne postoji niti jedno sveobuhvatno istraživanje koje analizira potrebe građana za informacijama o ovoj temi, niti koje procjenjuje njihovo stvarno znanje o toj temi.

Šta građani ulaskom u EU gube, a šta dobijaju?

Istraživanja javnog mnjenja koja su do sada rađena u svom fokusu najčešće imaju procenat podrške građana za pristupanje EU. Ti procenti nedvosmisleno pokazuju da zaista postoji vi-

soka podrška za evropske integracije. Međutim, u posljednjih nekoliko mjerenja¹ uočava se trend opadanja podrške (od 76,1% 2009. do 60,9% 2013. godine), što može biti rezultat različitih spoljnih i unutrašnjih faktora. Upravo su razlozi za oscilacije u podršci evropskim integracijama pitanje koje je važnije od samih procenata. To su informacije koje treba da otkriju na čemu je zapravo utemeljeno (ne)povjerenje građana, na čemu građani zasnivaju svoje stavove i zašto se ti stavovi mijenjaju. Takođe, veoma važno je otkriti šta građane konkretno zanima u ovom procesu i koji su to kredibilni izvori informacija o EU koje oni najčešće koriste. Tek nakon posjedovanja ovih informacija donosioci odluka, ali i društvo u cjelini će znati u kom pravcu usmjeriti komunikaciju o evropskim temama.

U želji da doprinese kvalitetu dijaloga na ovu temu, Centar za demokratsku tranziciju (CDT) je pokrenuo projekat „EUphoria“² u okviru kojeg je sprovedeno istraživanje, tj. komparativna analiza crnogorske strategije za informisanje javnosti o EU i sličnih strategija zemalja iz regiona.³ Ključni cilj je bio preduprijeti propuste u komunikaciji između građana

¹ CEDEM, Političko javno mnjenje, mart 2013, <http://www.cedem.me/en/programmes/empirical-research/political-public-opinion/finish/42-political-public-opinion/384-political-public-opinion-march-2013.html>

² Projekat je podržan od strane Ambasada Kraljevine Holandije. Predlog praktične politike je urađen u sklopu razvoja analitičkih, komunikacionih i organizacionih kapaciteta CDT-a podržanog od strane Think Tank Fond-a, Fondacije za otvoreno društvo.

³ Biljana Jovanović, Informisanje građana o procesu evropskih integracija Analiza komunikacionih strategija uz osvrt na kampanje informisanja i dobre prakse, Podgorica, januar 2013, Centar za demokratsku tranziciju (CDT), <http://www.cdtmn.org/images/stories/docs/cg/2013-01-inf-gradj-eu.pdf>

i Vlade i izbjeći greške koje su druge države pravile u ovom procesu. Rezultati istraživanja pokazali su da postoje značajni nedostaci u pogledu implementacije, monitoringa, evaluacije i finansiranja postojeće Komunikacione strategije za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i pripremama Crne Gore za članstvo. U samoj Strategiji nijesu dovoljno precizno definisane ciljne grupe, niti mehanizmi saradnje sa najvažnijim partnerima – medijima i NVO. Osim toga, ciljevi i aktivnosti Strategije su uglavnom ostali na nivou lijepih želja, jer u prethodne dvije godine nije bilo akcionih planova za njenu implementaciju⁴, pa samim tim ni koordiniranih i strateški planiranih aktivnosti. Takođe, adekvatan monitoring i evaluacija sprovedenih aktivnosti nijesu urađeni⁵, a budžetom nikad nijesu planirana sredstva namijenjena realizaciji aktivnosti predviđenih strategijom.

Kako do informacija?

Široj javnosti nijesu dostupne osnovne informacije o procesu pregovora. Vlada Crne Gore još uvijek nije usvojila precizna pravila i procedure za objavljivanje pregovaračkih pozicija i drugih dokumenata važnih za pregovore. Objavljene su pregovaračke pozicije za poglavlja 25. i 26. koja su privremeno zatvorena, ali bez obavezujućih pravila, ovo se ne može smatrati garancijom da će tako biti i sa ostalim pregovaračkim dokumentima. Iako objavljivanje ovih pregovaračkih pozicija možemo smatrati pozitivnom porukom, ovo je ad hoc odluka Vlade, i ne može zamijeniti propis koji bi Vladu obavezao da objavljuje dokumenta i koji bi definisao način njihovog objavljivanja. Često se dešava da se građanima umjesto informacija o sadržaju onoga što se harmonizuje i o čemu se pregovara, nudi niz nerazumljivih informacija o tehničkim aspektima procesa. Tako crnogorski građani znaju ko je i kada bio u Briselu na eksplanatornom i bilateralnom skriningu, ali ne znaju o čemu se tamo razgovaralo i koji su rezultati sastanka pod tim komplikovanim nazivom. Zabilježen je i primjer da su članovi jedne radne grupe za pripremu pregovora gotovu pregovaračku poziciju vidjeli tek

nakon što je prošla i vladu i parlament. Takođe, zvuči nevjerovatno činjenica da su poslanici Skupštine Crne Gore, ali i drugi donosioci odluka o sadržaju izvještaja o skriningu za poglavlje 23 saznali prvo iz medija. Nakon velikog interesovanja medija i NVO, Evropska komisija je počela objavljivati izvještaje o skriningu na svom sajtu. Dakle, Vlada nije precizirala šta će od dokumenata iz pregovaračkog procesa biti javno, da li je objavljivanje dokumenata obaveza prema građanima ili dobra volja Vlade, te na koji će način i u kojim rokovima ovi dokumenti biti učinjeni javnim.

Koja je uloga Skupštine?

Važno je naglasiti da bi skupština, kao predstavničko tijelo građana, trebalo da ima važnu ulogu u procesu integracija. Skupština Crne Gore već pune dvije godine ne uspijeva da definiše kakvu ulogu želi u procesu pregovora, iako je tu obavezu trebala da završi još u prvom kvartalu 2011. godine.⁶ Trenutno je u toku izrada rezolucije koja bi trebalo da reguliše ovo pitanje. Takođe, Skupština Crne Gore nema osmišljenu strategiju za komunikaciju sa građanima o procesu pridruživanja EU, pa se komunikacija poslanika sa građanima svodi na ad hoc pristup.

Koja je stvarna uloga civilnog društva?

U procesu kreiranja pregovaračke strukture propuštena je šansa da se znanje i vještine NVO-a iskoriste za jednu veoma važnu ulogu – uticaj na transparentnost i demistifikaciju procesa. Iako je otvorenost radnih grupa za NVO-e bila značajan iskorak u otvorenosti procesa pregovora, način na koji su, kasnije, kreirana pravila njihovog učešća dovela je NVO-e pred neminovan izbor: učestvovati u radnim grupama, ili biti van tog procesa i nastaviti sa ulogom korektivnog faktora u društvu. Jer biti u obje uloge istovremeno nije moguće. Tako je jedna odlična ideja, u praksi, ograničila mogućnost da civilno društvo svojim savjetima, predlozima i istraživanjima doprinese povećanju kvaliteta procesa pregovora i komunikacije sa građanima.

⁴ Vlada Crne Gore, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, Akcioni plan praćenja sprovođenja preporuka iz mišljenja Evropske komisije, Podgorica, 17. februar, 2011. godine

⁵ Donešen je samo jedan Akcioni plan, za 2010. godinu

⁶ Evaluaciju je trebalo da vrši Radni tim koji je i učestvovao u pripremi Komunikacione strategije. Takođe, bilo je predviđeno sprovođenje periodičnog istraživanja javnog mnjenja, kao važan indikator uspješnosti sprovođenja Strategije, ali do sprovođenja ovih istraživanja nije došlo.

III Transparentnost i efikasnost: međusobno isključive ili dvije strane istog novčića?

Države Centralne i Istočne Evrope su u procesu pristupanja EU definisale svoju političku i administrativnu strukturu za pregovore na različite načine. Izbor je zavisio od mnoštva faktora - države su se razlikovale po veličini, pravnoj i institucionalnoj tradiciji, stepenu razvijenosti civilnog društva i nivou političke kulture. Pored toga, i proces pregovora se značajno promijenio u posljednje dvije decenije. Različiti modeli pregovaranja se mogu grupisati po više kriterijuma, a jedan od najvažnijih je pristup u informisanju građana. U tom smislu jasno razlikujemo države koje su se opredijelile za zatvoreni pristup i kontrolu informacija od onih gdje su transparentnost i inkluzivnost bili važno obilježje procesa.

Kontrola informacija: EU za elite

Centralizovana pregovaračka struktura, sa ograničenim brojem učesnika u donošenju odluka, i strogom kontrolom informacija o sadržaju pregovora ima određene prednosti, ali i nedostatke.

Pregovaračke strukture u zemljama koje su se opredijelile za ovaj pristup (Mađarska, Estonija, Hrvatska...) su zapravo odraz težnje da se velikom brzinom okonča pristupni proces. Stroga hijerarhija u pregovaračkoj strukturi je rezultirala većom disciplinom. Manji broj involviranih aktera znači brže donošenje odluka i usvajanje evropskih zakona, a to, na kraju, znači veću brzinu i dinamiku pristupanja. Obilježje tranzicionih demokratija su često i nestabilni politički uslovi i parlamenti sa nedovoljnim administrativnim i političkim kapacitetom da se suštinski uključe u proces. Zbog toga se dio zemalja opredijelio da parlamentima da savjetodavnu ulogu, koja se svodi na ograničeni nadzor i neobavezujuće preporuke. Informacije o toku i sadržaju pregovora su zadržavane un-

utar vladinih struktura, što je pravdano zahtjevima Evropske komisije, potrebom da se kroz zaštitu informacija sačuva bolja pregovaračka pozicija, neophodnošću brzog djelovanja u kojem nema mjesta za konsultacije sa širokom javnošću. Kako god, građanima su informacije pružane tek kada su najvažnije odluke bile već donijete.

Uprkos navedenim prednostima, ovakav pristup je pokazao i brojne nedostatke. Previše insistiranja na brzini negativno utiče na kvalitet. Zatvorenost smanjuje mogućnost monitoringa i kontrole procesa, pa se rizikuje da obaveze iz članstva ne budu ispunjene temeljno i suštinski. Kontrola informacija stvara jaz između građana i donosilaca odluka, koji se odražava negativno na percepciju procesa pregovora i podršku javnosti integracijama. Konačno, u EU ne ulaze samo državne institucije, već svi građani, a ovakav pristup ne garantuje da oni budu informisani, spremni i ravnopravni građani Evrope.

Smatra se da su preopterećenje i veliki vremenski pritisak ključni razlozi slabog kvaliteta zakonodavstva u Estoniji, kao i nedovoljno dobre analize politika.⁷ Nakon ulaska Bugarske i Rumunije u EU, zahvaljujući ovakvom načinu pristupanja, institucije u ovim državama nijesu bile pripremljene da nastave istim tempom nakon pristupnog procesa. U Hrvatskoj su informacije o sadržaju pregovora građanima bile dostupne tek neposredno prije referendumu. Zato se u javnosti debata vodila samo o problemima i preprekama u procesu pristupanja, što je loše uticalo na povjerenje građana i na loš odziv birača na referendumu. Naime, Hrvatska

⁷ Marsic, Tomislav, Pridruživanje Hrvatske Evropskoj uniji, Izazovi sudjelovanja, Institut za javne financije, Zagreb, 2006.g., str 45

je bila država sa najmanjim odzivom (43,68%), dok je prije taj neslavni rekord držala Mađarska (45,6%).

Razumljivo je nastojanje Vlade da zadrži u tajnosti neke informacije, koje bi mogle nanijeti štetu pregovorima. Takođe, razumljivo je da ne budu dostupne one informacije koje su u skladu sa zakonom označene određenim stepenom tajnosti. Ipak, Crna Gora ne smije staviti brzinu pristupanja ispred informisanosti građana. Država čije su elite makar verbalno opredijeljene za transparentnost i koja je članica Partnerstva otvorenih vlada, ne smije sebi dozvoliti da u procesu pregovora sa EU kopira zatvorene modele. CDT, kao organizacija civilnog društva, ne podržava zatvoreni model ni sa vrijednosnih, ni sa praktičnih pozicija.

Transparentnost i participativnost: EU za građane

Jedan manji broj država se opredijelio za pristup koji karakterišu transparentnost, snažna i odgovorna uloga Parlamenta i aktivna uloga civilnog društva. Građanima su nuđene informacije i objašnjenja, kako bi i oni, a ne samo administracija bili spremniji za integraciju u EU.

Slovenija je jedinstven primjer gdje je parlament imao vodeću ulogu u procesu pregovora, i usvajao je nacрте pregovaračkih pozicija. Razmatranje pregovaračkih pozicija u jednom širem i otvorenom za javnost forumu, kakav je parlament, doprinijelo je boljoj informisanosti građana o EU. Istraživanja su pokazala da su građani Slovenije bili bolje informisani o EU od građana drugih država na istom nivou integracija.⁸ U Sloveniji je, takođe, civilno društvo bilo uključeno u sastav pregovaračkog tima.

Pregovaračke pozicije su bile javne u Sloveniji, Slovačkoj, Češkoj, i sada u Islandu. Trenutno je Island izuzetan primjer otvorenosti i toga kako bi donosioci političkih odluka trebalo da se odnose prema građanima u procesu pregov-

ora. Građanima je, putem specijalizovanog i jednostavnog vebsajta omogućen pristup svim informacijama o toku i sadržaju pregovora. Tu su svi izvještaji o skriningu, pregovaračke pozicije Islanda i EU, te sjajna vizuelna rješenja kojima se objašnjava napredak i dinamika pregovora.

Eurobarometar je pokazao, što se tiče informisanosti stanovništva o EU, da su 2002. i godine na prva tri mjesta po stepenu informisanosti bile: Slovenija, Malta i Kipar. Malta je, zbog specifične političke situacije i slabih administrativnih kapaciteta, kreirala jedinstven model koji je podrazumijevao veliku uključenost i angažovanje različitih političkih aktera i predstavnika civilnog društva i interesnih grupa. Primjer Kipra je primjer dobre prakse u pogledu važne uloge parlamenta u informisanju građana. Za Maltu je karakterističan i najveći odziv birača na referendumu o priključivanju EU (90,9%). Na kraju liste, kada je u pitanju informisanost, bile su: Mađarska, Bugarska, Rumunija, Estonija i Turska.⁹

Crna Gora je specifična i treba da gradi sopstveni model, ali dobra iskustva zemalja koje su prošle pregovarački proces mogu samo koristiti. Pored iskustava preuzetih iz Hrvatske, koja je posljednja završila pregovore i sa kojom dijelimo dosta zajedničkog, bilo bi korisno razmisliti o preuzimanju dobrih praksi koje su druge zemlje imale u komunikaciji sa građanima i civilnim društvom. Tu je, u prvom redu sjajan primjer Slovenije, koja je samo tri puta veća od Crne Gore i sa kojom imamo sličnu pravnu tradiciju i institucionalni dizajn. Crnoj Gori mogu biti korisna i iskustva malih evropskih država – Islanda, Malte i Kipra. Male države dijele dosta sličnosti u pogledu kapaciteta institucija, i imaju specifična iskustva u pogledu zadržavanja informacija. U malim zajednicama informacije lakše pronalaze put do građana, naročito kada se skrivaju.

Otvoren i transparentan proces integracija, koji karakterišu dostupnost informacija i aktivan dijalog, učiniće da se građani konačno osjete kao

⁸ (Eurobarometar 2001. iz Damjan Lajh i Alenka Krasovec: „Referendum o ulasku Slovenije u Evropsku Uniju: međunarodni komparativni pogled“ ožujak 2007.) preuzeto iz Analiza Komunikacijske strategije Vlade za informiranje hrvatske javnosti o Evropskoj uniji i pripremama za članstvo, GONG, Zagreb, 2011.

⁹ Candidate Countries Eurobarometer 2002, First results, European Commission, Directorate General Press and Communication, Public Opinion Analyses, 2002.

da su zaista njegov dio.

IV Kako riješiti probleme?

Transparentnost – objavljivanje pregovaračkih dokumenata

Prvi korak u demistifikaciji procesa pregovora je omogućavanje pružanja informacija o pregovorima, kroz objavljivanje pregovaračkih dokumenata. Slovenija, Slovačka i Češka su učinile pregovaračke pozicije javnim, a danas to radi Island, koji objavljuje sva dokumenta vezana za pregovore.

U Crnoj Gori nemamo jasnu politiku Vlade o objavljivanju dokumenata iz pregovora. Izvještaji o skriningu su prvo objavljeni u medijima, a onda ih je, nakon interesovanja medija i NVO, na svom sajtu objavila Evropska komisija. MVPEI je nakon toga prevelo i objavilo izvještaje na svom sajtu. Nakon privremenog zatvaranja pregovora u okviru poglavlja 25 i 26, objavljene su i crnogorske pregovaračke pozicije. Na ovim pozitivnim primjerima bi trebalo graditi preciznu i dugoročnu Vladinu politiku koju definiše transparentnost procesa pregovora.

CDT smatra da Vlada Crne Gore treba da usvoji odgovarajući akt, kojim će biti precizno definisano koji dokumenti, u kojoj fazi pregovora i na koji način će biti dostupni građanima. Usvajanjem ove preporuke Vlada bi demonstrirala razumijevanje i poštovanje principa transparentnosti, odnosno poštovanje principa dobrog upravljanja da sva pravila treba da budu poz-

nata unaprijed.

Da bi objavljivanje dokumenata imalo smisla neophodno je kreirati posebnu internet stranicu posvećenu pregovorima, po ugledu na primjer Islanda. Stranica mora biti jednostavna za korišćenje i sistematizovana, i na njoj, osim dokumenata, treba da budu sve informacije o pregovorima, uključujući podatke o članovima pregovaračke strukture i njihove kontakte.

Otvorenost – proaktivan pristup informisanju

Otvorenost je stepen više od transparentnosti i podrazumijeva proaktivan pristup procesu informisanja. Objavljivanje dokumenata je prvi korak, koji znači da su informacije dostupne onima koji za njima tragaju. Do većeg broja građana se može doseći samo ako se informacije koje su relevantne postavle u interesantan i razumljiv okvir.

Dio pregovaračkog procesa se odnosi na harmonizaciju propisa, a dio se zaista odnosi na pregovaranje. I u jednom i u drugom slučaju, građani moraju biti upoznati sa svojim pravima i obavezama, ali i sa obavezama koje je država preuzela u njihovo ime. Zato je važno na vrijeme ih upoznati sa svim onim što ih u budućnosti čeka, kako bi se izbjeglo razočarenje u kasnijim fazama pregovora, ili nakon ulaska u EU.

CDT smatra da je u proces informisanja građana neophodno aktivno uključiti medije. Sadržaj evropske pravne tekovine i proces pregovora su komplikovani, a građanima tačne i jasne informacije mogu prenijeti samo mediji

koji razumiju suštinu procesa.

Naša preporuka je da umjesto ad hoc komunikacije između medija i donosilaca odluka i komuniciranja samo nekih gorućih tema, treba uspostaviti stalne mehanizme saradnje između medija i pregovaračke strukture. Ovim bi se omogućilo da predstavnici medija nekoliko mjeseci unaprijed znaju koji će se važni događaji u pregovaračkom procesu desiti, što bi obezbijedilo kvalitetniju pripremu novinara, a samim tim i kvalitetne i objektivne informacije. U ovom trenutku je jako važno da informacije koje mediji prenose građanima budu sadržinske, a ne tehničke prirode. Kompletan ovaj mehanizam treba organizovati tako da ne ugrožava nezavisnu uređivačku politiku medija.

NVO – partner i korektivni faktor

Nezaobilazan partner Vlade u procesu pridruživanja Evropskoj uniji svakako su i nevladine organizacije. Nvladine organizacije u ovome imaju dvostruku ulogu. One mogu djelovati iznutra, kroz pregovaračku strukturu, i svojim ekspertskim znanjima pomoći pregovarački proces. Druga uloga NVO je da djeluju kao korektivni faktor u procesu pregovora, i da sa kritičkom distancom građanima prenose objektivne informacije o procesu. Dok je prva uloga NVO prilično uspješno inkorporirana u crnogorsku pregovaračku strukturu, njihova druga, možda i važnija funkcija ostaje zapostavljena.

CDT smatra da bi se potencijali NVO najbolje iskoristili kroz formiranje konsultativnog tijela, koje bi pratilo pregovarački proces. Uloga ovog tijela bi bila da na redovnim sastancima informiše glavnog pregovarača o svojim opažanjima vezanim za pregovarački proces, te da predoči pozitivne i negativne prakse u našim pregovorima. Na ovaj način bi se obezbijedio direktan i zvaničan kanal komunikacije između Vlade i NVO-a koji sada ne postoji. Vlada bi dobila novi kvalitet, odnosno „drugo mišljenje“ koje bi bilo dopuna Vladinim pogledima i stavovima vezanim za pregovore. NVO bi dobili potrebne informacije o pregovorima ali i priliku da, kroz zvaničnu saradnju sa Vladom, povrate status korektivnog faktora u društvu. Time bi se, na kvalitetan način, omogućio nesmetan protok informacija između Vlade i NVO-a, ali i preduprijedili nesporazumi koji često nastaju i rješavaju se samo u medijskoj sferi, bez

konkretnog napretka i rezultata. Članovi ovog savjetodavnog tijela bili bi izabrani na osnovu iskustva organizacija u oblasti evropskih integracija, kvaliteta njihovih dosadašnjih projekata i reputacije u društvu, ali i biografija njihovih predstavnika koji bi bili članovi pomenutog tijela.

Vlada i Skupština – intenzivirati komunikaciju i koordinaciju

Mehanizam pregovaranja Crne Gore sa EU je nedovršen, zbog činjenice da Skupština već dvije godine ne uspijeva da definiše svoju ulogu i pronađe svoje mjesto u procesu. Ovo se negativno odražava na transparentnost procesa, jer smo već duboko u pregovorima, a ključna politička institucija u državi nema definisanu ulogu u njima. CDT preporučuje da se intenzivira komunikacija između Skupštine i Vlade po ovom pitanju, kako bi se zaokružila pregovaračka struktura i Skupština dobila ulogu koja je prilagođena pravnom i političkom značaju ove institucije.

Takođe, Skupština i Vlada moraju koordinirati komunikaciju sa građanima o evropskim integracijama, i pripremiti potpuno kompatibilne komunikacione strategije, na osnovu kojih bi se planirale i realizovale aktivnosti usmjerene na edukaciju i informisanje građana. Budući da u crnogorskom parlamentu postoji konsenzus po pitanju evropskih integracija, ovo bi bila prilika da se i opozicione partije aktivnije uključe u proces.

Istraživanje – razumijevanje potreba građana

Da bi komunikacija bila uspješna, Vlada mora znati sa kim komunicira. CDT predlaže da Vlada krene sa sprovođenjem redovnih i sveobuhvatnih istraživanja javnog mnjenja, uz korišćenje i kvantitativnih i kvalitativnih metoda. Istraživanje je neophodno na samom startu, prije definisanja ciljnih grupa, poruka, kanala komunikacije.

Redovna istraživanja će pomoći Vladi da razumije na osnovu čega građani donose zaključke i grade stavove, šta ih interesuje, plaši, u šta vjeruju kada su evropske integracije u pitanju. Istraživanja ove vrste trebalo bi sprovesti svakih šest mjeseci, kako nalažu dobre prakse.

V Zaključak

Okolnosti pod kojima su države Centralne i Istočne Evrope pristupile Evropskoj uniji značajno se razlikuju od situacije u kojoj se EU nastoje pridružiti zemlje Zapadnog Balkana. Tranzicija u demokratiju je bila suštinsko opredjeljenje političkih elita i građana ovih država, a učlanjenje u EU je posmatrano kao krajnji dokaz demokratizacije i završetka tranzicije. Racionalna pitanja u vezi sa pregovorima su se pojavila tek pred samo pristupanje ovih država, i to kašnjenje u razumijevanju racionalnih, prije svega ekonomskih tema i danas opterećuje i dijeli EU.

Pred državama Zapadnog Balkana je puno teži zadatak. Iz različitih država Evropske unije se često mogu čuti različite poruke, i o budućnosti integracije, i o našem mjestu u njoj. U ovim okolnostima, građanima Zapadnog Balkana su interesantni neki sasvim praktični aspekti integracija. U Crnoj Gori se već na samom početku procesa pregovora mogu čuti različita mišljenja, među kojima i strahovi vezani za ekonomsku sigurnost nakon ulaska u EU. U novim okolnostima, i pristup informisanju građana o procesu integracija mora biti drugačiji.

Crna Gora ne smije pribjeći propagandi, već objektivnom informisanju javnosti. EU možda više nije bajka iz devedesetih, ali i pored toga ostaje najbolji racionalan izbor za Crnu Goru. I baš zato političke elite moraju podijeliti odgovornost za integraciju sa građanima. Građani Crne Gore zaslužuju da u EU uđu otvorenih očiju, potpuno informisani, svjesni svih prednosti i nedostataka. Jedino na taj način oni mogu biti ravnopravni građani Evrope, a ne novopridošli Balkanci koji tek treba da se uče demokratiji.

